

וכן ב"הטבה", אם נאמר שנשבע שיאכל דברים הטובים לגוף הרי זה שלא כפי ההיקש של הטבה להרעה. ובהכרח איירי שנשבע שיאכל דברים רעים לגוף. ואם כן, האי "הטבה" — הרעה היא?!

אלא, חוזרת בה הגמרא מהלימוד של ההיקש של הרעה והטבה, וילפינן דאיירי האי קראי בדבר הרשות. **מדאיצטריך "או"** יתירה לרבות הטבת אחרים, **שמע מינה** דקראי בדבר הרשות כתיבי, **דאי סלקא דעתך בדבר מצוה כתיבי** תיקשי: **השתא הרעת אחרים** שהיא לבטל מצוה איתרבי, **הטבת אחרים מיבעיא?** אבל, אי איירי בדבר הרשות נחא, דאיצטריך לרבות הטבת אחרים על אף שלא יכול להשבע להרע להם, ואינה בכלל להרע או להיטיב.

ופרכינן: **והאי "או"** כיצד דרשינן ליה לרבות הטבת אחרים? **והא מיבעי ליה לחלק**, דשבועה להרע לחוד או להיטיב לחוד מחייבה קרבן. דאי לא כתיב "או", הוה אמינא שאינו חייב קרבן עד שישבע אתרוייהו להרע ולהיטיב?

ומשנינן: **לחלק לא צריך קרא**. דכל היכי דכתיב וי"ו החיבור משמעותו לחלק.

והוינן בה: **הניחא לרבי יונתן** שאמר משמע כל אחד בפני עצמו. **אלא לרבי יאשיה**, דאמר משמע שניהם כאחד, עד שיבאר לך הכתוב שכל אחד הוא בפני עצמו, **מאי איכא למימר?** הרי איצטריך "או" לחלק. ומנין לרבות הטבת אחרים?

דתניא: "איש אשר יקלל את אביו ואת אמו

— מות יומת!". **אין לי** שחייב מיתה **אלא** המקלל את **אביו ואמו** ביחד, המקלל את **אביו ולא את אמו**, או את **אמו ולא אביו מנין** שחייב מיתה? **תלמוד לומר** בסוף הפסוק של "איש אשר יקלל את אביו ואת אמו" **"אביו ואמו קלל"**, לדרוש ממנו — **אביו קלל, אמו קלל!** שסמך את אביו לקללה שבתחילת הפסוק ואת אמו לקללה שבסיומו ללמדך שחייב על קללת כל אחד מהם בפני עצמה, **דברי רבי יאשיה**. **רבי יונתן אומר:** **משמע שניהם כאחד**, אבל גם **משמע כל אחד בפני עצמו**, עד שיפרוט לך הכתוב כז-ב "יחדיו"!

ומשנינן: **אפילו תימא רבי יאשיה** דכעינן "או" לחלק ולא אייתר לן למידרש לרבות הטבת אחרים, נפקא ליה דקראי איירי שלא במקום מצוה משום **שפבר** לה רבי יאשיה **כרבי עקיבא דדריש ריבויי ומיעוטי**, דהריבוי מרבה את כל השבועות והמיעוט את דבר — מצוה. **אי אמרת** בשלמא האי קראי **בדבר הרשות כתיב** אתי המיעוטא **וממעט דבר מצוה**, **אלא אי אמרת בדבר מצוה כתיב**, **ממאי קא ממעט?** אלא ודאי האי מיעוטא קאי למעט הנשבע לבטל את המצוה ואילו הנשבע לקיים את המצוה איתמעט מדליתא בלאו והן.

שנינו במשנה: **אמר רבי יהודה בן בתירא:** **מה אם הרשות הוא חייב**, מצוה לא כל שכן. אמרו לו: לא. אם אמרת בשבועת הרשות שכן עשה בה לאו כהן?

והוינן בה: **ורבנן**, **שפיר קאמרי ליה לרבי יהודה בן בתירא**, ואמאי פליג עליהם?

יאכלנה, אינו חייב אלא אחת משום שאין שבועה חלה על שבועה.

והוינן בה: אמאי נקט תנא תרי לישני, למה לי למיתני שבועה שלא אוכל, ולאחר מכן למיתני שבועה שלא אוכלנה? וליתני — שבועה שלא אוכל, שבועה שלא אוכל?

ומשנינן: הא קא משמע לן — טעמא דאמר תחילה שלא אוכל, שמשמעותו שלא אוכל כלל ממנה, ונאסר בכל כזית. והדר אמר שלא אוכלנה, דמשמע כולה. וכיון שכבר נאסר בכזית ממנה, שוב לא נאסר בכולה, הוא דלא מיחייב אלא חדא. אבל אם אמר תחילה שלא אוכלנה, שמשמעותו היא אכילת כולה, וחדר אמר שלא אוכל, שאסר עצמו בכזית ממנה, מיחייב תרתי, כשאכלה כולה, שהרי שבועתו השניה יכולה לחול על כזית, משום שבשבועתו הראשונה לא אסר אלא את אכילת כולה, ולכן כשאוכל כזית מתחייב משום השבועה השניה. וכשגומר לאכול את כולה, מיתחייב משום השבועה הראשונה.

כדרכא, דאמר רבא: שבועה שלא אוכל ככר
זו — כיון שאכל ממנה כזית חייב, שהרי לא אמר אלא שלא יאכל, ואכילה הוי בכזית. אבל אם אמר שבועה שלא אוכלנה הרי כונתו לאסור את אכילת כולה, ולכן אינו חייב עד שיאכל את כולה.

שנינו במשנה: הנשבע על הככר שלש פעמים: שבועה שלא אוכלנה — אינו חייב אלא אחת!

והוינן בה: הא תו, שבועה שלישית, למה לי? והא בשבועה השניה כבר קא משמע לן שאין שבועה חלה על שבועה?

ומשנינן: ורבי יהודה בן בתירא אמר לך — אטו הטבת אחרים שחייב הנשבע עליה, לאו מחייבת אע"ג דליתא בכלל הרעת אחרים, ורבי רחמנא לחיובא, הכא נמי אית לן למילף מהטבת אחרים בנשבע על קיום מצוה, אע"ג דליתיה בביטול מצוה, רבייה רחמנא!

ורבנן סברי דלית לן למילף מהטבת אחרים לגבי שאר מצוות. כי התם איתיה בהן ובלאו, כגון בלא איטיב לעשירים, שאין בה משום ביטול מצוה, אבל הכא, בנשבע לקיים שאר מצוות, ליתא בלאו ובהן שהרי מי איתא בלא אקיים מצוה?

מתניתין:

האומר: שבועה שלא אוכל ככר זו, וחזר ונשבע: שבועה שלא אוכלנה, ושוב חזר ונשבע, בפעם השלישית: שבועה שלא אוכלנה, ואכלה — אינו חייב אלא אחת, משום שאין שבועה חלה על שבועה.

השבועה הזאת, המתבארת מתחילת הפרק ועד כאן, זו היא שבועת ביטוי, שחייבין על זדונה מכות, ועל שגנתה קרבן עולה ויורד! ואילו על שבועת שוא, שתבואר להלן, חייבין על זדונה מכות, ועל שגנתה פטור מקרבן!

גמרא:

שנינו ברישא דמתניתין, הנשבע על ככר, ובתחילה אמר שלא אוכל, ולאחר מכן שלא

שבועה שניה מי איתא כלל, ומגלן שיכולה לחול אח"כ למפרע כשישאל על הראשונה?

אמר רבא: נשבע על כבר שלא יאכלנה, ואכלה. אם שויר ממנה כזית הרי הוא נשאל עליה, ומותר לו לאכול את הכזית שנשאר. אבל אם אכלה כולה, אין נשאל עליה, שהרי כבר ליתא לשבועתו, ומה שעבר עליה, עבר, וחייב להביא קרבן אם שגג, או חייב מלקות אם עבר במזיד.

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: היכי דמי האי שבועה שנשבע על הככר? אי דאמר שבועה שלא אוכל ככר זה, הרי מוכי אכל כזית קמא עבדיה לאיסוריה, וכיצד מועילה שאלה על איסור שכבר נעשה?

ואי דאמר שבועה שלא אוכלנה, מאי איריא דאשתייר כזית מהככר כדי שיוכל להשאל עליה, והרי אפילו אם נשאר מהככר כל כזית אחת, נמי יכול הוא להשאל על שבועתו. כי עדיין לא עבר עליה כל עוד נשתייר כל שהוא מהככר?

ומתריצין: אי בעית אימא, איירי בנשבע שלא אוכל. אי בעית אימא איירי בנשבע שלא אוכלנה. ולא קשיא מידי, וכדמבארין:

איבעית אימא, בנשבע שלא אוכל, ועבר על שבועתו כשאכל כזית, ובכל זאת הוא יכול להשאל. כי מינו דמהניא ליה שאלה אכזית בתרא, שעדיין לא אכלו, מהניא ליה שאלה נמי אכזית קמא שאכל. שהרי כל עוד נשאר חלק מהככר, נשאר שבועתו על מה שנשאר. וכשנשאל לחכם ועוקר את שבועתו למפרע, אין העקירה מתייחסת לכל חלק מהככר בנפרד, אלא כל שבועתו מעיקרא

ומשנינן: הא קא משמע לן: חיובא הוא דליכא על השניה והשלישית, הא שבועה עצמה איכא, דאי משכחת רווחא — חיילא השניה, וכן השלישית, אי משכחת רווחא היא תחול!

ומבארין: למאי הלכתא, כיצד יתכן שיחולו השבועות האחרות — לכדרבא. דאמר רבא: שאם נשאל על הראשונה — עלתה לו שניה תחתיה. כיון שהחכם עוקר את השבועה מעיקרה, הוי כאילו לא נשבע כלל וחלה השבועה השניה למפרע, וכן אם נשאל על השניה תחול השלישית למפרע.

לימא מסייע ליה לרבא: מי שנדר ב' נזירות, ומנה נזירות ראשונה, והפריש עליה עם סיומה קרבן, ואחר כך נשאל על נזירותו הראשונה — עלתה לו נזירות שניה בראשונה, ואינו צריך לנהוג עוד בנזירות. שהרי משנשאל על הראשונה חלה עליו השניה למפרע וקיים אותה, ועתה יכול להביא את הקרבן שהפריש עבור הנזירות הראשונה על הנזירות השניה!

ומוכח מהכא שאם נעקר הגורם המונע את חלות הדבר השני, על ידי שאלת חכם, חל הדבר השני למפרע.

ודחינן: הכי השתא? התם נזירות השניה מיהא איתא, דכי מני לראשונה בעי מיהדר מימנא לשניה בלא שאלה [אם לא היה נשאל עליה], ונמצא שאין לנזירות השניה דמיון להא דאין שבועה חלה על שבועה, דהכא בנזירות חלה הנזירות השניה בכל ענין, ולכן אם נשאל על הראשונה חלה השניה למפרע, מה שאין כן הכא, בשבועה, שכל עוד לא נשאל על הראשונה הרי